

LENTE VAN EN VOOR DE STOLP

Dit eerste nummer van 2009 belicht verleden en toekomst van de boerderij in Noord-Holland. Met het artikel van Gerard Alders graven we in de oorsprong van de stolp.

De resultaten van archeologisch onderzoek in Beemster en Schermer brachten interessante zaken naar boven. De toekomst van de boerderij biedt met het uitbrengen van de nota 'Een lust, geen last' van minister Plasterk, nieuwe kansen en een betere bescherming vooral waar het gaat om boerderijen zonder de status van monument. Het voorgestelde nieuwe beleid streeft naar een verankering van de cultuurhistorie, een meer gebiedsgerichte bescherming, het stimuleren van kennisontwikkeling en een betere participatie van de burger. Ruimtelijke ordening en bestemmingsplannen gaan hierbij een belangrijke rol spelen. Tegelijkertijd zijn er kritische kanttekeningen te plaatsen bij de

modernisering van de monumentenwet (MoMo geheten) die verkeerd kan uitpakken voor het monumentale boerderijenbestand. De gezamenlijke boerderijenstichtingen hebben inmiddels op de nota gereageerd.

Lente op het erf

Het boerenerf is een wezenlijk onderdeel van het boerderijcomplex. En verklaart de historische functie en vorm van de stolp in de harmonische relatie met het landschap. Juist bij bestemmingsverandering en bewoning door 'stedelingen' wordt die context nogal al eens verstoord. Erf en tuin krijgen dan een modieuze opschaling waarmee de oorspronkelijke soberheid en het streekeigen karakter verdwijnen. Onze adviseur Esther de Winter geeft in dit nummer tips voor erf en tuin en zal in de komende nummers met telkens specifieke adviezen wijzen op het instand-

FOTO: MART GROENTJES

houden en verbeteren van dit zo belangrijke erfgoed. Overigens is Esther ook voor persoonlijk advies te ontbieden!

Lente en verder

Onze activiteiten dit jaar richten zich op de uitbreiding en updating van de Boerderijen Beeldbank, de ledenexcursie, een cursus in de vorm van een workshop voor gemeenten en een wervingsactie voor nieuwe leden. Behoud en ontwikkeling heeft onze aandacht en we blijven alert bij plannen tot sloop.

De stolp op Italiaanse televisie

Het Italiaans tv-programma 'Abitare in Europa' gaat Noord-Holland en z'n belangrijk ikoon de stolp promoten. Er zijn opnamen gemaakt in o.a. de Beemster, Hoogwoud, Waarland en Bergen. In Hoogwoud figureert de stolp met het fraaie boerenerf aan Koningsspad 23 (zie de Binnenkijker in nr. 51) en in Waarland 'De Boereplaats'. ▲

FOTO: MART GROENTJES

Stolp met mooi sober boerenerf aan de Wormerweg in Westbeemster (zie ook pag.15).

INHOUD

- ▲ *Lente van en voor de stolp*
- ▲ *Nieuwe plannen voor je erf*
- ▲ *Nieuw beleid in oude zaken*
- ▲ *De archeologie van de stolpboerderij*
- ▲ *Op stolpinspectie rond 1908*
- ▲ *Kiek 9 & 11*
- ▲ *Boer & Jongens*
- ▲ *Stolpen in het nieuws*

Voor alle rieten daken al meer dan 65 jaar

- vakkundig advies
- dakvernieuwing
- renovatie van dakconstructies
- aanbrengen isolatie/- platen
- reparatie en onderhoud
- ontmossen
- dakramen en dakkapellen

lid van:

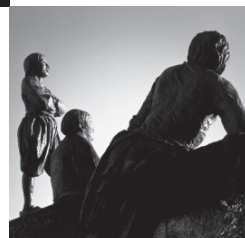
Rietdekbedrijf J.P. Kooijman B.V.
Ruigeweg 119A, Schagerbrug
T 0224 57 13 28 of 06 53 89 18 49

info@kooijmanrietdekkers.nl
www.kooijmanrietdekkers.nl
Voor West-Friesland: T 0229 20 18 62

**TPA
HGa**

trigallez
peeters
van apeldoorn
hangelbroek
gouwetor
architecten
bna

korenmarkt 15
postbus 2190
1620 ed hoorn
t 0229-212919
f 0229-217961
e info@tpahga.nl
www.tpahga.nl

ARNOLD's BOUWMATERIALEN

in- en verkoop
oude bouwmaterialen

met name:

oude handvorm metselstenen
(Waal-, Vecht- en Rijnformaat),
plavuizen, tegels,
oude straatklinkers, etc.

Corr.adres: Grote Sloop 359, 1751 LD Schagerbrug
Tel/fax: 0224 - 21 72 11 Mobiel: 06 - 53 85 88 66
Opslag: Nijverheidsweg 14 Schagerbrug
www.arnoldsbouwmaterialen.nl

Aannemersbedrijf M. Duinmaijer B.V.

- nieuwbouw
- verbouw
- renovatie
- onderhoud
- houtskeletbouw
- machinale houtbewerking
- kozijnsnijderij

M.C. van Voordenstraat 2, 1483 GB De Rijp tel: 0299 673487 fax: 0299 674626 www.duinmaijer.nl

Houtaantasting?

HOUTWORM
BOKTOR
BONTEKNAAGKEVER

ATTACK[®]
DIERPLAAGBESTRIJDING

EFFECTIEVE BESTRIJDING MET GARANTIE • ISO 9001:2000 GECERTIFICEERD
40 JAAR GESPECIALISEERD IN HET BESTRIJDEN VAN HOUTAANTASTERS, ZWAMMEN EN VOGELWERING

BEL GRATIS NOORD-HOLLAND: 0800-0242000

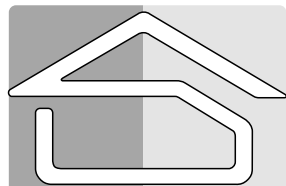
WWW.ATTACK.NL • VCA-GECEERTIFICEERD • WWW.ATTACK.NL

Ook adverteren?

Vraag informatie aan:

bel of e-mail naar ipsis
T 0229 27 27 00
of carla@ipsis.nl

SJERPS BV

AANNEEMERSBEDRIJF

Westerkerkweg 26
1606 BD Venhuizen

Tel: 0228-541758
Fax: 0228-543258

info@sjerpsbv.nl
www.sjerpsbv.nl

SJERPS, EEN GOEDE KEUZE VOOR KWALITEIT!

NIEUWE PLANNEN VOOR JE ERF

De lente zit weer in de lucht. En daarmee komen ook bij veel mensen de tuinkriebels in de vingers. Als je erf vorig jaar nog niet helemaal naar je zin was, is het nu de tijd om plannen te maken, die je dan in de loop van het tuinseizoen kunt gaan uitvoeren.

Dromen en functionele eisen

De eerste stap voor het maken van een plan voor je boerenerf is het maken van een wensenlijst. Op zo'n wensenlijst zet je alle dromen die je hebt over je ideale tuin. Welke sfeer wil je ervaren? Welke dingen wil je beleven in je tuin? Wat wil je kunnen ruiken, proeven, voelen, horen en zien? Een wensenlijst maak je met alle gezinsleden die van de tuin gebruik gaan maken. Je vult hem vervolgens aan met allerlei functionele eisen: er moet een oprijpad voor de auto komen met parkeerplaats voor een bepaald aantal auto's, er moet een fietsenschuurtje komen, een kippenhok of stal, plek om de was te drogen, een composthoop, etcetera.

Rekening houden met historie

Als je in een historische stolpboerderij woont heb je te maken met een tuin met historie. De mate waarin je die historie tot zijn recht laat komen bepaalt ook de historische uitstraling van je boerderij. Rondom een stolp hoort van oorsprong een boerenerf. Boerenerven waren vroeger functioneel ingericht: alle erfonderdelen hadden een specifiek praktische doel. De indeling was eenvoudig en de inrichting sober. De echte tuinliefhebbers met voldoende tijd hadden soms een siertuin of 'pronktuin' bij de boerderij. Stel je prijs op historie en wil je bijdragen aan het behoud van de uitstraling van het Noord-Hollandse agrarische landschap (dat hopen wij bij de Boerderijenstichting natuurlijk), probeer dan bij het maken van plannen voor je erf rekening te houden met de karakteristieken van het Noord-Hollandse boerenerf. Sleutelwoorden hierbij zijn: eenvoud, inheems en praktisch.

Eenvoud

Boer en boerin gingen in het verleden niet samen om de tafel zitten om een leuke vormgeving en indeling voor hun erf te bedenken. De indeling vloeyde voort uit de functies die het erf moest vervullen. Vóór was het domein van de boerin, met moestuin, bleek, boenstoep, boomgaard en eventueel een siertuin. Achter was het domein van de boer, met stallen, mestvaalt, melkbocht en wagenshuur. Windsingels zorgden voor luwte, leibomen voor schaduw in huis, hakhoutbosjes voor hout en verhardingen voor de toegankelijkheid. De verschillende functies werden van elkaar gescheiden door

hagen, die ook dienden om eventuele schapen of geiten op de juiste plaats te houden. Ga eens na wat er nog zichtbaar is van de oorspronkelijke indeling van je boerenerf. Zijn er nog burens of oude foto's die je meer kunnen vertellen over de oorspronkelijke inrichting?

Inheems

De beplanting op het boerenerf was vroeger grotendeels inheems. Inheemse planten zijn planten die van nature in de streek voorkomen en zich daar zonder onze hulp kunnen handhaven. Ze leveren een robuuste beplanting op en hebben bij een juiste soortenkeus weinig onderhoud nodig. Exoten (soorten die hier niet van oorsprong voorkomen) vond je soms als solitaire boom en in de siertuin. Zij kunnen zorgen voor een bijzonder accent, maar overdrijf het niet. De beplanting aan de voorkant van de boerderij bestond vaak uit gras met daarin bolletjes zoals sneeuwkllokjes en krokusjes.

Praktisch

Naast alle mooie dromen voor de tuin is het belangrijk om ook praktisch te denken. Boer en boerin hadden ook wel wat anders aan hun hoofd dan hele dagen in de tuin werken, en dat geldt ook voor veel huidige bewoners van stolpen. Houtwallen, struikenborders en losse hagen, bodembedekkers en grote oppervlakken gazon (eventueel onder-

houden door schapen) houden het onderhoud beheersbaar. Denk goed na hoeveel onderhoudsintensieve tuinonderdelen je aankunt: moestuin, traditionele siertuin, strakke hagen en leibomen vragen veel werk. De snoei van fruitbomen vraagt aandacht en deskundigheid en ook knotwilgen kosten tijd om bij te houden. Bedenk wat je zelf wilt doen en wat je eventueel wilt of kunt uitbesteden.

Het plan opstellen

Nu je alle informatie verzameld hebt, is het tijd je tuin op papier uit te werken. Het is belangrijk om daarbij niet te snel in details te verdwalen: gebruik een plattegrond van je erf op een grove schaal (bv. 1:200), schets eenvoudige lijnen en vlakken en geef grof aan waar de verschillende functies moeten komen. Pas als je de juiste plaatsen en verhoudingen in omvang weet werk je onderdelen in meer detail uit. Veel succes!

Esther de Winter

Adviseur boerenerven

Een advies over alles wat met de inrichting van het boerenerf te maken heeft kan door Esther de Winter op locatie worden gegeven. Voor leden met een uniform tarief van € 90,-, all-in.

Er is rechtstreeks een afspraak te maken: 0226-34 43 53 of secretariaat: 072-581 68 88. ▲

Stolp met boerenerf en toegangshek in Zuidscherm.

BOUWKUNDIG
ONTWERP- EN
TEKENBUREAU

KONING BV

Noord-Holland gaat er weer *echt nostalgisch* uit zien

www.maarten-koning.nl

Traditioneel bouwen, volgens hedendaagse normen

Schrepel 12 1648 GC De Goorn
Tel.: 0229-540996 E-mail: maarten@maarten-koning.nl

SCHILDERSBEDRIJF
VAN BENSCHOP

DE VERFFRAAIER!®

Werkt ook met verven op natuurlijke basis.

Zegt wat hij doet,
doet wat hij zegt.

T 06 - 22 799 263 - info@vanbenschop.nl

Wognum - www.deverffraaiier.nl

SCHILDER
GLASZETTER
BEHANGER

ERKENDE SCHILDERS-
EN AFWERKINGSBEDRIJF

Met gevoel voor de stolp!

nieuwbouw
verbouw
restauratie

Architektenburo Cornelis de Jong bna.

Architekten: Bert van Langen en Ko Graas

Middenbeemster, telefoon 0299 681407, website www.abcdj.nl

Heeft u bouwplannen?

Bouwer van burger- en utiliteitsbouw,
restauratie, renovatie, onderhoudswerken
en projectontwikkeling.

Akerbouw b.v.
Geesterweg 6
1911 NB Uitgeest
0251-315817

NIEUW BELEID IN OUDE ZAKEN

Minister Plasterk heeft in de cultuurnota Kunst van leven zijn voornemens voor het kunst- en cultuurbeleid bekend gemaakt. De modernisering van monumentenzorg (Mo-Mo) is hierbij een belangrijk onderwerp. Wij vroegen Piet Verhoeven om voor de lezers van ons blad uiteen te zetten waarom een modernisering nodig is en wat men hierbij in gedachten heeft. Om de uit diverse nota's opgediepte 'stof' leesbaar te houden is het verhaal ingekleurd met eigen ervaringen en gevoelens.

Waarom

De huidige Monumentenwet dateert uit 1988 en is vormgegeven in een tijd waarin de stedelijke vernieuwing moest worden geconsolideerd en uitgebouwd. De monumentenzorg werd hiervoor beleidsmatig en (deels) financieel gedecentraliseerd naar de gemeenten. Hoewel het succes van de decentralisatie vaak wordt betwist zijn de resultaten indrukwekkend. Zelfs in kleinere dorpen en steden zijn monumentencommissies opgericht en is een grote belangstelling ontstaan voor de kwaliteit van het eigen erfgoed.

In de afgelopen jaren is echter veel veranderd in de wijze waarop we als samenleving met ons cultureel erfgoed worden geconfronteerd. Anders dan twintig jaar geleden lijkt nu niet alleen de stad, maar de hele wereld op de

schop te gaan (afbeelding 1). Als we nog iets willen behouden van het land waarin onze voorouders leefden en werkten is haast geboden.

Maar dat is niet de enige reden voor een modernisering van de monumentenzorg. De overheid en niet te vergeten particuliere eigenaren hebben de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in de rehabilitatie van oude steden en dorpen. Door hun inspanningen verkeert ons beschermde monumentenbezit, uitzonderingen daar gelaten (afbeelding 2), zo langzamerhand in een redelijke tot goede technische staat.

Een resultaat waarmee Nederland voor de Europese kramen langs kan, maar ook hier geldt dat bezit zorgen geeft.

FOTO: PIET VERHOEVEN

Afb. 2 Boerderijcomplex 'Het Kooghuis', Uitgeest.

De veelal particuliere eigenaren moeten met goede raad en geld geholpen worden. Als samenleving hebben wij hun bezit van algemeen belang verklaard. Ze kunnen en mogen bij de instandhouding van dit bezit niet door ons in de steek gelaten worden.

Hoewel de subsidieregelingen hiervoor in de afgelopen twintig jaar al een aantal malen zijn aangepast lukt dit nog steeds niet. Zelfs de enkele jaren geleden ingevoerde BRIM-regeling heeft veel eigenaren in een situatie gebracht waarin het vooral de kunst is om hun monument te laten overleven.

Alsof dat allemaal nog niet genoeg is, wordt de minister bovendien geconfronteerd met een aanzwellende golf van nieuw te beschermen objecten. Deskundigen lopen zich al een aantal jaren warm voor de bescherming van de wederopbouw. In de monumentenwet is vastgelegd dat objecten beschermd kunnen worden als ze ouder dan 50 jaar zijn en dat is bij deze groep nu aan de orde (afbeelding 3). Voorwaar een exercitie waar velen bij voorbaat het zweet van uitbreekt.

Er is in die periode namelijk een enorme bouwproductie geweest en hoeveel daarvan moet nu eigenlijk beschermd worden en wie gaat dat betalen? Zoals in elk vak hebben de vakspecialisten op dit terrein bovendien niet de neiging om zich te beperken.

FOTO: PIET VERHOEVEN

Afb.1 Landelijk gebied raakt meer en meer verloren.

Afb. 3 Wederopbouwboerderij.

Afb. 4 Integrale bescherming voor de Beemster.

Wat staat er te gebeuren?

Een lust, geen last

Deskundigen uit alle geledingen hebben zich het afgelopen jaar op verzoek van de minister bezig gehouden de vraag hoe de modernisering van de monumentenzorg vorm zou moeten krijgen. Dit zogenaamde Mo-Mo project is inmiddels afgerond en vormt de basis voor het in december vorig jaar door de minister gepresenteerde visie-document *Een lust, geen last*. In dit zeldzaam goed leesbare stuk wordt de richting aangegeven waarin de Minister met de monumentenzorg denkt te gaan. De moderne monumentenzorg moet wat hem betreft gebaseerd worden op onderstaande vier pijlers. Let wel er is dus nog niets concreet besloten.

Belanghebbenden, zoals de diverse boerderijenstichtingen konden tot 23 januari 2009 reageren op het stuk en hebben dat ook gedaan.

Pijler 1: Cultuurhistorie als belangrijk element in procedure ruimtelijke ordening

Bij het opstellen van een nieuw bestemmingsplan moet de gemeente voortaan op een verantwoorde wijze de cultuurhistorische belangen meewegen. Hierdoor krijgt de gemeente een instrument in handen dat veel weg heeft van het bestaande begrip beschermd stads- of dorpsgezicht. Men kan dus in principe voor alle gebieden een zoals dat heet beschermend bestemmingsplan maken. In zo'n plan kan de bescherming van historisch erfgoed worden geregeld zonder allerlei ingewikkelde aanwijzingsprocedures. Uiteraard is deze bescherming niet zo stringent als bij op de monumentenlijst geplaatste objecten. Bovendien zijn de ervaringen in beschermde stads- en dorpsgezichten soms heel teleurstellend.

Hoewel men in veel gemeenten (*afbeelding 4*) al op de voorgestelde wijze werkt, is het een goede gedachte om dit nu tot standaard procedure te verheffen. Het zou toch prachtig zijn als hierdoor een fiks deel van de duizenden Noord-Hollandse stolpen een vorm van bescherming zou kunnen krijgen (*afbeelding 5*). Uiteraard moet hierbij wel gelet worden op het belang van de eigenaren. Als zij alleen maar worden geconfronteerd met beperkingen kan de Lust tot behoud snel verdwijnen. Men zal dus goed moeten nadenken over de wijze waarop zij kunnen worden geholpen bij de instandhouding. Hierbij kan gedacht worden aan bijv. een verdere uitwerking van het provinciale ruimte-voor-ruimte beleid en allerlei subsidie- of leen mogelijkheden.

FOTO: PIET VERHOEVEN

FOTO: PIET VERHOEVEN

Pijler 2: Vermindering regeldruk

Heel terecht wil men vermindering van de regeldruk. Men denkt dat dit bereikt wordt doordat de cultuurhistorie een grotere rol in het bestemmingsplan krijgt (pijler 1). Dat kan waar zijn, in de huidige situatie zijn de kaarten vaak al geschud voordat iemand denkt aan de geschiedenis en monumentenzorg wordt dan al snel als een hindermacht zien. Meedenken vanaf het eerste moment kan dat verkeerde imago veranderen en de inzet van allerlei te zware regelgeving voorkomen.

Pijler 3: Efficiënter beheer en financiering bestaande voorraad

Geen geld geen Zwitsers. Het aantal monumenten groeit alleen als er voldoende geld voor de instandhouding beschikbaar is en/of komt. Maar hoe is dat te rijmen met de handhaving van de huidige BRIM, waarbij alle administratieve rompslomp, die eigenaren zich moeten getroosten om wat geld te krijgen, een ergerlijke last is gebleken. De nota biedt wat dat betreft alleen kleine lichtpuntjes. Er komt over een paar jaar extra geld beschikbaar en men overweegt voor boerderijen met een agrarische bestemming de NRF lening mogelijk te maken. Of dit het bestaande leed veel zal verzachten valt te

betwijfelen. Waarom denkt men niet aan bijv. de invoering van het lage BTW tarief?

Teleurstellend is ook dat er weinig begrip lijkt te zijn voor de door eigenaren gewenste vermindering van de administratieve rompslomp. Misschien ligt de verklaring hiervoor in het feit dat de eigenaren lijken te zijn gedegradeerd tot een soort administrateurs van de rijksoverheid. Als dat zo is, blijkt daar veel onbegrip voor de moeilijke positie van eigenaren uit. Zij hebben al instandhoudingszorgen genoeg en zouden op dit punt juist 'ontzorgd' moeten worden.

Als gemeenten in dit proces een duidelijker rol zouden krijgen werd het voor eigenaren allemaal veel hanteerbaarder. Via een systeem van gecertificeerde bedrijven en de inschakeling van de provinciaal werkende monumentenwacht organisaties zouden procedures bovendien ingekort en versimpeld kunnen worden.

Verheugend is dat men bij het beheer meer gebruik wil maken van de lokale kennis over specifieke gebouwen of gebieden. Het mag duidelijk zijn dat wij dit als boerderijenstichtingen beschouwen als een uitnodiging, we zijn er klaar voor.

Pijler 4: Bevorderen herbestemming en herontwikkeling

Hier zoomt men met name in op de problemen van de leegstand van grote gebouwen zoals kerken, scholen en industriële complexen. Het vroegtijdig overleg bij het bestemmingsplan is hier veelal niet voldoende. Het gaat om ingewikkelde technische en financiële vraagstukken en de hele procedures kosten veel tijd. Meestal komt zo'n gebouw jaren eerder leeg en is het al bijna overleden voordat de aannemer kan beginnen. Het nieuwe beleid is er opgericht deze verloederende te gaan (afbeelding 6). Revolutionair is echter wel dat men tevens geld beschikbaar wil stellen voor de exploitatie van dit soort gebouwen. Eén zwaluw maakt nog geen lente maar wij kijken uit naar de zomer waarin men dit ook voor boerderijen gaat doen.

Afb. 5 Mooie stolp met wat woest erf, Oterleek.

FOTO: PIET VERHOEVEN

Afb. 6 Nieuw beleid tegen verloederende.

Conclusie

- De nota *Een lust, geen last* is een lust om te lezen.
- De nota geeft een richting aan waarin wij met de minister verder willen wandelen.
- De nota biedt via de ruimtelijke ordening de mogelijkheid van een maatschappelijke discussie over de zin en onzin van het behoud van het verleden.
- De nota beschermt ons land tegen een niet te financieren monumentaliseringsgolf.
- De nota rekent niet af met het BRIM, de financiële en administratieve problemen worden onvoldoende opgelost.
- De nota is revolutionair als het gaat om de financiering van exploitatiekosten.

Piet Verhoeven

(bestuurslid Boerderijenstichting Noord-Holland)

De gezamenlijke Boerderijenstichtingen hebben eind januari een inspraakreactie op de nota uitgebracht. Voor meer informatie is contact op te nemen met het secretariaat. ▲

FOTO: PIET VERHOEVEN

MOLENAAR
BERGEN RIETDEKKERS KOEDIJK
072 581 33 97 072 561 44 46

ANNO 1998

de Swanenplaats

WIJNGAARD WESTFRIESLAND
Voor Westfriese wijn ook van
klassieke druivenrassen
De Buurt 11, 1606 AC Venhuizen
Info: www.deswanenplaats.nl Tel. 0228-543186

voor:
nieuwbouw - verbouw
renovatie - restauratie
woningbouw
utiliteitsbouw
sportaccommodaties
interieur adviezen

**sander douma
architecten bna**

1841 gb stompetoren
noordervaart 73
tel. 072-5039847
fax 072-5039803
e-mail: post@sanderdouma.nl
www.sanderdouma.nl

**Onderlinge Verzekeringsmaatschappij
De Veenhoop**

Hoornseweg 2
1687 ND WOGNUM
telefoon 0229 57 22 57
www.ovmdeveenhoop.nl

Speciaal voor de brandverzekering van rietgedekte panden.
Goede voorwaarden met lage premies.
Voorbeeld: brand-Is stormverzekering woonboerderij steenriet vanaf € 1,85 %_∞

BOUW PLANNEN?

Als je een huis laat bouwen, wil je het toch
nét even beter en opvallender hebben dan
wat je doorgaans om je heen ziet. Je wilt dat
alles perfect geregeld wordt, van de eerste
bouwvergunning tot de laatste aansluiting.
Je wilt natuurlijk niet te veel betalen, maar je
wilt geen concessies doen aan de kwaliteit.
Je neemt dus direct contact op met
SinnigeBouw bv, de specialist die bekend staat
om zijn opmerkelijke bouw en een vlekkeloze
afwerking en afwikkeling.

Flemingstraat 44, 1704 SL Heerhugowaard
Telefoon 072-5724423, Fax 072-5724902
www.sinnigebouw.nl, info@sinnigebouw.nl

Sinnige bouw

DE ARCHEOLOGIE VAN DE STOLPBOERDERIJ

Over het ontstaan en de ontwikkeling van de stolpboerderij in het verleden zijn veel vragen nog niet beantwoord.

Archeologisch onderzoek kan een belangrijke bijdrage leveren aan onze kennis hierover, maar tot nu toe zijn er nauwelijks stolpboerderijen opgegraven. Om te tonen welke interessante resultaten dit onderzoek kan hebben, hier één relaas van Gerard Alders over enkele recente opgravingen uit de droogmakerijen Beemster en Schermer.

De ontwikkeling van de stolp

De ontwikkelingsgeschiedenis van de stolpboerderij met zijn bijzondere vorm, houdt onderzoekers al geruime tijd bezig.¹ Een beknopt overzicht van de wijze waarop de ontwikkeling zou hebben plaatsgevonden is te vinden in het boek *De stolp te kijk*.² Het komt er kort gezegd op neer, dat de ontwikkeling geleidelijk zou zijn verlopen, waarbij de onderdelen van de boerderij zich langzamerhand rondom de hooiberg schaarden. De verschillende stolptypen worden daarbij verklaard vanuit het idee dat bij sommige boerderijen de ontwikkeling is blijven steken bij een bepaald type.

Toch zijn er twijfels of de ontwikkeling zich werkelijk op deze wijze heeft voorgedaan, temeer daar er al in de eerste helft van de 17e eeuw verschillende typen tegelijk voorkwamen. Het is immers ook mogelijk dat het principe van de stolp in één keer in de tweede helft van de 16e eeuw is ontstaan.³

Door een versnelling in de agrarische ontwikkeling in Noord-Holland was toen een grotere behoefte ontstaan aan ruimte voor opslag van met name hooi. De stolp bood hier een uitstekende oplossing voor. De verschillende typen worden dan eerder verklaard vanuit specifieke behoeften van een bepaald bedrijf of regio.

De stolp is in deze visie vooral een vanwege stedelijke vraag ontwikkeld boerderijtype. Stedelingen traden in de 17^e eeuw regelmatig op als opdrachtgever voor de bouw van stolpen. De bouwmaterialen die voor de stolp werden gebruikt sloten hierbij aan: het riet voor het grote dak was het enige bouw materiaal dat uit de eigen regio kwam, de bakstenen kwamen uit Zuid-Holland, natuurstenen onderdelen uit België en hout uit Noorwegen. Uit de eerste helft van de 17^e eeuw zijn voor de stolp enkele boerderijbestekken bewaard gebleven.⁴

Dit is extreem vroeg, want elders zijn boerderijbestekken pas uit de 19^e eeuw bekend. De oorzaak is gelegen in de stedelijke opdrachtgevers, voor wie bouwbestekken vanzelfsprekend waren.

De band met de stad zou ook kunnen blijken uit de bouw van stolpen in de grote droogmakerijen uit de eerste helft van de 17^e eeuw, welke dankzij investeringen van stedelijk geldschieters konden worden gerealiseerd. Opvallend is dat, ondanks de overeenkomsten, de stolpboerderijen die in de bestekken zijn beschreven, onderling sterk konden verschillen. Er kwamen verschillende types tegelijkertijd naast elkaar voor, wat niet bepaald wijst op een geleidelijke ontwikkeling van het ene type naar het andere.

Bij onlangs verricht onderzoek is gebleken, dat er voor 1570 al meerdere stolpen voorkwamen in de omgeving van Niedorp.⁵ Of hiermee het herkomstgebied van de stolp is gevonden is echter nog onzeker, omdat gebrek aan gegevens ons hier parten kan spelen.

Om de ontwikkeling van de stolpboerderij nauwkeuriger te achterhalen, zouden de nog bestaande oudere stolpen bouwhistorisch onderzocht kunnen worden. Maar er zijn weinig stolpboerderijen van vóór het midden van de 17^e eeuw bewaard gebleven, terwijl de inrichting van de stolpen meestal een 19^e of 20^e eeuws karakter heeft gekregen.

Het is echter goed mogelijk om door middel van archeologisch onderzoek meer te weten te komen over ontstaan en ontwikkeling van de stolp vanaf de 16^e tot in de 19^e eeuw. Het aantal opgravingen van stolpboerderijen is tot nu toe beperkt geweest. Om te tonen dat voortgezet archeologisch onderzoek interessante bijdragen over de kennis van de stolp-geschiedenis kan opleveren, zullen we van twee opgravingen de resultaten behandelen.⁶

Opgraving Middenbeemster

In Middenbeemster werd, voorafgaand aan de uitbreiding van een supermarkt aan de Rijperweg, in opdracht van de initiatiefnemer van dat project, een opgraving uitgevoerd.⁷ Daarbij werden de resten van een 17^e eeuwse stolp teruggevonden.

Op de kaart van de Beemster, die rond 1646 werd vervaardigd door Van Berckenrode, komt de boerderij nog niet voor. Vanwege de

oudste vondsten die zijn aangetroffen, moet de boerderij kort na dat jaar zijn gebouwd. De vier pinanten van de stolp zijn teruggevonden. Zij rustten op dunne, maar lange slieten. Per pinant waren nog drie tot veertien slieten aanwezig.⁸ Bij één van de pinanten bevond zich bovenop de slieten nog funderingshout. De pinanten zelf waren 65 cm in het vierkant en versmalden iets naar boven toe.⁹ Midden tussen de achterste pinanten bevond zich een inpandige waterput met een diameter van ruim 1 m en een diepte van 3 m, opgebouwd uit gele bakstenen. Onderin de put zijn delen van een karrenwiel gevonden; ook lagen hierin de resten van een houten pompbuis met pluiner. De positie van de put duidt erop dat zich hier de koestal ('lange regel') bevond. Deze lag evenwijdig aan de Rijperweg en bezat aan de zuidoostkant een tussenmuur die was aangelegd op een plank waaronder tien slieten waren ingeslagen.¹⁰

De bakstenen van de pinanten, maar ook die van de overige funderingen, waren alle met klei gevoegd. De boerderijgevels waren 13,5 tot 14 m lang en bezaten een dikte van 35 tot 40 cm.

De ruimte achter de voorgevel, waar de woonruimte verondersteld kan worden, was door een tussenmuur in tweeën gedeeld, waardoor een westelijke ruimte ontstond van inwendig circa 7 bij 4 m en een oostelijke ruimte van circa 6 bij 4 m.

Middenbeemster, opgravingsvlak met links de sporen van 17^e eeuwse stolp. (Bron: ADC)

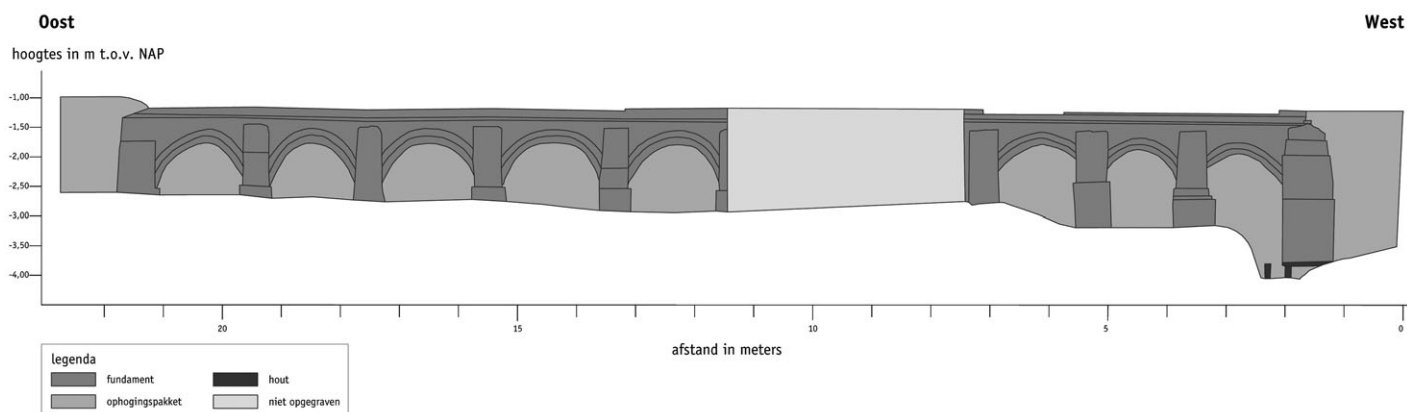

FOTO: COLLECTIE REGIONAAL ARCHIEF ALKMAAR

Middenbeemster, opgegraven funderingen van 17e eeuwse stolp vanuit het noordoosten. (Bron: ADC)

De bakstenen van de tussenmuren en de waterput waren kleiner dan die van de overige funderingen.¹¹ Het is niet zeker of deze muren tot dezelfde bouwtijd behoren of een latere datering hebben.

Aan de westzijde van de stolp werd een daarbij behorende gedempte sloot van 3 m breed opgegraven. Hierin lag veel vondstmateriaal vanaf het tweede kwart van de 17e eeuw tot na 1815. Met name het Chinese Kang Xi porselein uit de 18e eeuw dient genoemd te worden.

Onderin de genoemde waterput lag een dikke laag houtfragmenten, die diverse bewerkingen vertoonden. Het bewerkte hout betrof vooral lariks/fijnspar, den en eik. Onbewerkte takjes wijzen erop dat bomen als es, els, wilg en beuk in de nabije omgeving van de stolp groeiden.

De put was na buiten gebruikstelling opgevuld met grijze klei, waarin aardewerk en kleipijpen uit de periode vanaf het eerste kwart van de 17e eeuw tot in het begin van de 19e eeuw. In deze vulling werden ook een bokkenpootkwast en een handvat van een zweep aangetroffen. Verder was er een grote aardewerken pot aanwezig, die op de bodem kalkresten bevatte, afkomstig van verf of andere witsel.

Achter de stolp lag een 19e eeuwse waterkelder gemetseld uit rode baksteen en met een dikke pleisterlaag van binnen.¹² De waterkelder kan zijn aangelegd kort na 1815, toen zowel de waterput als de sloot werden gedempt. Het teruggevonden afval van het huishouden van de stolpbewoners in de 17e en 18e eeuw geeft de indruk van een relatief bescheiden levensstandaard. De vondsten van het bewerkte hout, de pot met verfresten en de bokkenpootkwast vormen aanwijzingen voor het uitoefenen van ambachtelijke werkzaamheden in de stolp. Het is echter niet duidelijk

wanneer deze zijn begonnen. Op een foto uit omstreeks 1910 is te zien dat de stolp toen bewoond werd door twee families.

De sloop vond plaats tussen 1942 en 1970.

Opgraving Schermer

Bij het verbreden van de ringweg ten oosten van Alkmaar in de Schermer zijn stolpboerderijen gesloopt.

De noordelijke boerderij dateerde uit de jaren vijftig van de 20e eeuw en was gelegen

bovenop een terpachtige hoogte, op oud land dat indertijd mee was ingedijkt tijdens de drooglegging. Na de sloop werd hier in opdracht van de provincie Noord-Holland een proefopgraving uitgevoerd, omdat de mogelijkheid bestond dat het om een middeleeuwse terp zou gaan.¹³ Tijdens de opgraving bleek echter, dat de terp niet uit de middeleeuwen dateerde, maar pas rond het midden van de 19e eeuw moet zijn opgeworpen ten tijde van de bouw van de directe voorganger van de

FOTO: COLLECTIE REGIONAAL ARCHIEF ALKMAAR

Schermer, inmeting van opgegraven fundering van zijgevel 19e eeuwse stolpboerderij. (Bron: RAAP Archeologisch Adviesbureau)

huidige boerderij. De terp was 2 m hoog en lag bovenop een natuurlijke veenlaag van 1 m dikte.

Opvallend was dat de funderingen van de buitenmuren van de 19^e eeuwse boerderij bijzonder zwaar waren uitgevoerd. Zij waren bijna een halve meter breed en bezaten spaarbogen tussen diepgaande kolommen met steunberen, rustend op planken op ingeslagen palen in het ondergelegen strandzand. De zeer hechte constructie lijkt strijdig met de algemene aanname dat bij stolpboerderijen het gewicht vrijwel geheel door de vier vierkantstijlen gedragen kon worden. Van één van de vierkantstijlen werd nog een zware poer opgegraven van 1 meter in het vierkant.

Het is verbazend om te zien dat er een hoge terp werd opgeworpen, blijkbaar zonder enige noodzaak daartoe. Men vraagt zich af of het uitzicht over de ringdijk een rol gespeeld kan hebben, naast eventuele overwegingen van status.

In het muurwerk uit de 19^e eeuw werden rode bakstenen en enige gele IJsselsteentjes aangetroffen van de oudste boerderij die op deze plek had gestaan, waarschijnlijk de boerderij die op oud kaartmateriaal uit 1689 is aangegeven. Opvallend daarbij was dat de IJsselsteentjes vooral blokjes van steeds drie stenen aan elkaar betroffen. Zij zullen deel hebben uitgemaakt van een stenen voorgevel in Renaissancevormen met vlakke pilasters, opgebouwd uit een afwisseling van blokjes gele en rode baksteen.

Van deze boerderij waren de funderingen zelf niet meer in de bodem aanwezig, wel werden er losse voorwerpen gevonden uit de 17^e tot 19^e eeuw.

Vanwege de gaafheid van de fundamenteën uit de 19^e eeuw werd door het opgravend bureau aanbevolen om de resten van deze boerderij geheel op te graven. De provincie achtte verder onderzoek echter niet nodig.

Bij de zuidelijke boerderij op deze locatie werd de sloop archeologisch begeleid, waarbij enkele interessante waarnemingen werden gedaan: onder de fundamenteën van de hier gesloopte boerderij bevonden zich de resten van een oudere stolpboerderij uit de 17^e of 18^e eeuw. Deze resten waren gemetseld van kleine gele bakstenen en ingegraven tot een diepte van 1 meter onder het maaiveld, tot in het veen dat zich hier direct onder de bouwvoor bevond. Ook deze structuur had spaarbogen (van circa 1 m breed), maar geen

steunberen; onderaan was het fundament 70 cm breed. Van de boerderijvloer werd een deel teruggevonden, bestaande uit gele en groene plavuizen (22 cm lang en breed) in schaakbordpatroon.

Net buiten het fundament van de boerderij werd een vermoedelijke waterbak aangetroffen van dezelfde soort bakstenen en met een tongewelf.¹⁴

FOTO: MART GROENTJES

Schermer, de gesloopte stolpen aan de ringweg N242.

Conclusie

Bij beide opgravingen zijn interessante gegevens gevonden over de stolpboerderijen, waarbij soms onverwacht nieuwe aspecten aan het licht kwamen. Tussen de besproken boerderijen bestonden grote verschillen, hoewel beide onderzoekslocaties in droogmakerijen liggen.

Het begin is er, maar er zal nog veel onderzoek verricht moeten worden voordat de ontwikkelings- en gebruiksgeschiedenis van de Noord-Hollandse stolpboerderij volledig zal zijn achterhaald. Het is daarom van belang om, indien ruimtelijke ontwikkelingen plaats vinden ter plaatse van voormalige boerderijerven, in het vervolg steeds na te gaan welke mogelijkheden er zijn voor professioneel archeologisch onderzoek. Dit geldt uiteraard ook voor restauratiewerkzaamheden waarbij de bodem wordt geroerd.

G.P. Alders
(Cultureel Erfgoed Noord-Holland)

¹ De auteur van dit stuk bereidt een proefschrift voor (bij de Universiteit van Amsterdam) over de middeleeuwse archeologie van het Oer-IJ gebied en omgeving, waarin ook aandacht wordt besteed aan de archeologie van de boerderijontwikkeling vanaf de middeleeuwen.

² Brandts Buys 2004.

³ Vriendelijke mededeling van historisch boerderijonderzoeker drs. O.S. Knottnerus te Zuidbroek.

⁴ De Jong 1985.

⁵ Dekker 2009, met name p.159, 160.

⁶ De twee archeologische bureaus die de opgravingen uitvoerden (RAAP en ADC) stelden ruimhartig het benodigde afbeeldingenmateriaal beschikbaar.

⁷ De opgraving werd uitgevoerd door het bureau ADC te Amersfoort in opdracht van A.J. Investments BV, onder directievoering van het Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

⁸ De slieten waren circa 4 m lang bij een doorsnede van 7 tot 8 cm.

⁹ De bakstenen van pinanten en gevelfunderingen van de stolp waren geel tot rood van kleur en hadden lengten van 21 tot 23,5 cm.

¹⁰ De slieten waren meer dan 1,65 m lang en hadden een diameter tussen 6 en 9 cm.

¹¹ De bakstenen waren 16 tot 17 cm lang.

¹² De bakstenen waren 26 cm lang; de waterkelder mat circa 1,5 bij 3 m.

¹³ De opgraving werd uitgevoerd door RAAP Archeologisch Adviesbureau te Amsterdam, onder directievoering van het Steunpunt Cultureel Erfgoed Noord-Holland.

¹⁴ Deze was 1 m diep en had een oppervlakte van 1,5 bij 1,3 m.

Literatuur

- Brandts Buys, L., 'De ontwikkelingsgeschiedenis.' In: Schilstra, J.J., e.a. 2004, p.36-69

- Corver, B.A., Rijperweg 52 te Middenbeemster. Een kijkje in en onder de stolp. Een Archeologische Opgraving. Amersfoort (in voorbereiding)

- Dekker, P., Dijkwerkers, migranten en handelaren vanuit Noord-Holland naar het Zeeuwse, Oost-Friesland en Sleeswijk-Holstein in de 16e en 17e eeuw. Schoorl 2008

- Jong, S. de, Vijf Noord-Hollandse boerderijbestekken uit de eerste helft van de 17e eeuw. Een studie over het ontstaan en de bouw van stolpboerderijen. Arnhem 1985

- Müller, A. en C.N. Kruidhof, Plangebied Francesco, gemeente Schermer; een inventariserend archeologisch onderzoek (proefsleuven) en archeologische begeleiding. Amsterdam 2005

- Schilstra, J.J., e.a., De stolp te kijk. De stolpboerderij toen, nu en straks. Wormerveer 2004. ▲

voegbedrijf **EK&STEEN**

Gespecialiseerd in het restaureren van oude gevels

- reinigen -
- snijvoegen -
- impregneren -

De Corantijn 26d, 1689 AN ZWAAG
T 0229 21 09 10, F 0229 27 25 84

Stijlvolle klasse

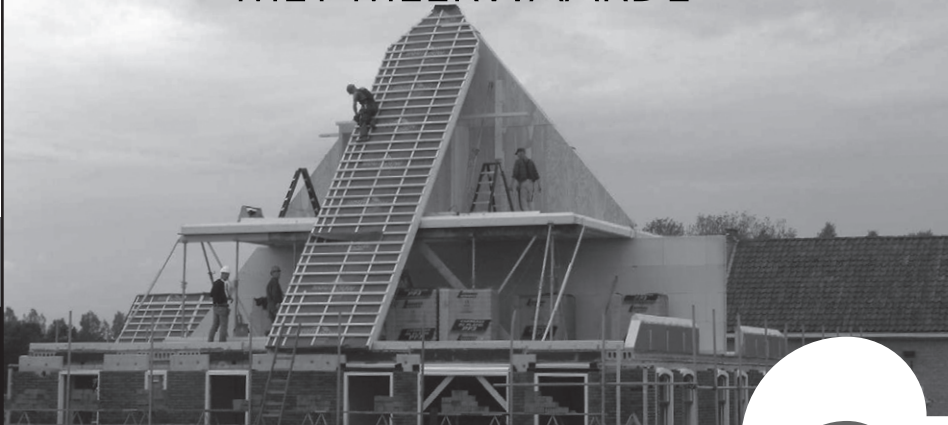
HANG- EN SLUITWERK
WEIJNTJES
EXCLUSIEF UIT VOORRAAD

Houten knoppen

Amsterdam Z.O. - Amsterdam Centrum
Utrecht - Den Bosch - Bussum
www.weijntjes.nl - Centraal tel.: 020 - 3113646

PRONK BOUWT MET MEERWAARDE

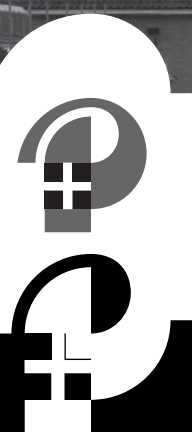
PRONK BOUWBEDRIJF BV

nieuwbouw verbouw restauratie onderhoud

Machinestraat 2, postbus 20, 1749 ZG Warmenhuizen
Telefoon (0226) 39 13 74, fax (0226) 39 20 32

E-mail: info@pronkbouw.nl, website: www.pronkbouw.nl

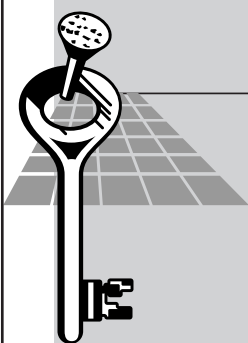
Uw bijzondere STOLPWONING goed verzekeren?

Dan kiest u voor de stolpwoningverzekering van Wederkerige Verzekeringen. Compleet met vele extra's zoals een gratis controle van uw brandblussers en bliksemafleiders. En, een gratis waardebepaling, waardoor u garantie tegen onderverzekering hebt. Nieuwsgierig geworden?

Neem dan contact op met
Wederkerige Verzekeringen.

Uw stolpwoningverzekering sluit u af bij Wederkerige Verzekeringen
Maelsonstraat 6 in Hoorn, telefoon 0229 25 93 31.

KWANTES MAKELAARDIJ CV DE SLEUTEL TOT AGRARISCH BEZIT

- Aan- en verkoop van bedrijven en land
- Aan- en verkoop buitengewoon en particulier onroerend goed
- Onteigening
- Pachtzaken
- Melkquotum
- Agrarische taxaties
- Financierings- en verbouwingstaxaties
- Advies en begeleiding bij emigratie (Interfarms Emigratieservice)
- Specialist in Buiten Wonen

Bezoek ook onze site www.kwantesmakelaardij.nl voor ons volledige aanbod.

Middenweg 9 • Andijk • (0228) 59 22 44 • www.kwantesmakelaardij.nl

DEELNEMER INTERFARMS EMIGRATIESERVICE

Timmerfabriek Visser

TRAPPEN, DEUREN, RAMEN
EN KOZIJNEN, LIJSTWERK,
HOUTCONSTRUCTIES,
BETIMMERINGEN EN
RESTAURATIEWERK

Noorder IJ- en Zeeweg 8
1505 HG Zaandam
T 075-6177984, F 075-6162819
info@timmerfabriekvisser.nl
www.timmerfabriekvisser.nl

Visser Hraam

OP STOLPINSPECTIE ROND 1908

In Nieuwsbrief nr. 52 (maart/april 2008) stond een artikeltje over Pieter Loopuyt, de 'stolpenkoning' van Het Koegras onder Den Helder. Loopuyt kocht in 1849 die complete polder aan van het Rijk. Na zijn dood in 1872 werd het bezit onder zijn erfgenamen verdeeld. Via-via kwamen enkele boerderijen met bijbehorende landerijen in handen van Mr. A.A. Loopuyt. Een van zijn kleinzons, drs. A.A.P. Loopuyt uit Bodegraven, schonk in 2002 een pak familiepapieren aan het Regionaal Archief Alkmaar. Tussen de papieren zat ook een serie fotonegatieven. Die zijn onlangs afgedrukt en ze bleken het bekijken meer dan waard.

Gelukkig bleken de foto's gemakkelijk te dateren. Op een van de kiekjes is namelijk een groot bord te zien met een plattegrond en het opschrift 'Bouwterrein te koop'. Het gaat hierbij onmiskenbaar om Julianadorp. De familie Loopuyt kocht in 1907 in het midden van de polder bij de school een lap grond aan. Doel was heruitgifte in bouwkvavels om zo tot de stichting van een dorpje te komen. Projectontwikkeling avant la lettre dus. Nadat op 30 april 1909 prinses Juliana was geboren, kreeg dit plaatsje in opbouw met Koninklijke goedkeuring de naam Julianadorp. Kortom, de serie foto's zijn ergens tussen 1907 en 1909 gemaakt. De te Oosterbeek bij Arnhem woonachtige A.A. Loopuyt bezat drie boerderijen in Het Koegras. Eén daarvan was Frederika's Hoeve. Die boerderij, met de naam op het hek geschilderd, komt op diverse foto's voor. Bij de serie foto's zaten twee brieven uit 1926 van Antje Kruisveld, de vrouw van de pachter van deze hoeve, George Willem Jimmink. De brieven zijn gericht 'aan onze landheer den weledelen heer Loopuyt'. Antje schreef dat haar schoonmoeder Grietke Bakker geen enkele portretje van haar overleden man, Martinus Jimmink, meer had. Bij een brand was alles verloren gegaan. Schoonmoeder had echter verteld dat mijnheer Loopuyt misschien nog een kiekje van opa had, dat op Frederika's Hoeve was genomen. Uit de volgende brief wordt duidelijk dat A.A. Loopuyt inderdaad het bewuste fotootje had opgestuurd. Antje maakte overigens meteen van de gelegenheid gebruik om te melden dat ze binnenkort waterleiding op de boerderij kregen en dat het dak weer vreselijk lekte.

Hiermee is de puzzel wel compleet. Nu ongeveer een eeuw geleden reisde A.A. Loopuyt (op de foto's in plusfour) vanuit zijn woonplaats Oosterbeek met zijn vrouw (in het wit) naar Het Koegras voor een bezoek aan Julianadorp in opbouw en de pachtstolpen. Daarbij werden ze zonder twijfel vergezeld door hun opzichter C.J. Maters. Dat zal de heer met witte hoed met lintje erom zijn. Afgaande op de foto's verplaatste het gezelschapje zich per fiets en boerenwagen langs de drie boerderijen van Loopuyt. Naast Frederika's Hoeve waren dat De Kleine Keet gepacht door D. de Graaf en Pieter's

Hoeve van pachter P. Delver, later de familie Rampen. Helaas is (nog) niet duidelijk welke foto's van Pieter's Hoeve voorstellen en welke De Kleine Keet. Trouwe lezers kennen Pieter's Hoeve overigens al uit Nieuwsbrief nr. 48 en 49 waarin deze boerderij als de onbekende Kiek 4 stond afgedrukt. Tegen dat jaar was

het rieten dak door golfplaten vervangen. De hele reportage omvat 12 (soms wat scheve) foto's en geeft een prachtige impressie van een verdwenen wereld van boeren, stolpen en een landheer.

Diederik Aten

FOTOS: COLLECTIE REGIONAAL ARCHIEF, ALKMAAR

stolpenwinkel
BESTELBON

Naam: _____

Adres: _____

Postcode en woonplaats: _____

Ik bestel hierbij: (alle bestellingen inclusief verzendkosten)

- ... ex. Noord-Hollandse Boerenhekken à € 17,50
- ... ex. handreiking Vierkant achter de stolp à € 7,- (ook op onze site te zien)
- ... ex. boek De Stolp te Kijk à € 19,50
- ... ex. boekje 'Boerenerven in West-Friesland' à € 13,50
- ... ex. boek 'Ruim Zicht' à € 18,50
- ... ex. boek Landelijke bouwkunst in Hollands Noorderkwartier à € 65,-
- ... ex. Fietskaart Beemster-De Rijk-Zeevang à € 2,50
- ... ex. videoband Stolp in Zicht à € 16,-
- ... ex. dvd Stolp in Zicht à € 24,-

Uw bestelling wordt zo snel mogelijk uitgevoerd, echter kunnen wij geen vastgestelde levertijd garanderen.

Uitknippen en in een gefrankeerde envelop opsturen naar:
Secretariaat Boerderijenstichting Noord-Holland, Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen.
Per e-mail: stolpen@xs4all.nl

Sinds 1924 een begrip in de regio

RIETDEKKERS BV

Zwaagdijk-Oost 286, 1682 NS Zwaagdijk-Oost
 telefoon: 0229 - 262140, fax: 0229 - 581108
info@rietdekkersbedrijfsijm.nl, www.rietdekkersbedrijfsijm.nl

(ingezonden mededeling)

Stolpencuriosa?

In het laatste nummer van uw blad stond een foto van mijn pand bij de afdeling curiosa. Ik wil daar graag wat aanvulling op geven.

Deze stolp is in 1926 gebouwd als boerderij met café en zaal en heeft tot 1983 ook een echte boerenfunctie gehad.

De stolp is met afgeplatte punt gebouwd omdat het vierkant verhoudingsgewijs zeer klein is, anders zou er een vierkantstijl midden in de zaal komen staan, en heeft een enorme overstek. Een echte punt er op zou dus veel te hoog en veel te zwaar worden. Vandaar dat waarschijnlijk voor deze bijzondere constructie is gekozen. De stolp is van 1926, het pand wat er voor stond is door brand verloren gegaan op eerste paasdag van 1926. Bij de verbouwing in 1983 kwamen we blokjes hout tegen waar op stond dat men in juni van dat jaar al weer aan het aftimmeren was, voorwaar een prestatie van formaat in die tijd!

Met vriendelijke groet,
 Het Wapen van Wogmeer

Kees de Vries

De lekkerste stolp in West-Friesland

* Speciale bieren * Midgetgolf

Het Wapen van Wogmeer

Wogmeer 59, 1711 SW Wogmeer-West
 Telefoon 0229-561325
www.wapenvanwogmeer.nl

A A N N E M E R S B E D R I J F W E S T - F R I E S L A N D

Dr. Nuyensstraat 20 • 1617 KC Westwoud • www.awfbouw.nl

AGRITEAM
 MAKELAARS

TE KOOP

BERKHOUT, Oosteinde 133

Schitterende stolpboerderij met aanbouw en grote schuur op een riant erf van 4.545 m². Indeling begane grond: ruime woonkamer met open keuken en drie slaapkamers. Aan de achterzijde de dars met voormalige stal, hooiberg en open zolder. Op de verdieping nog een slaapkamer met daarnaast een vrij in te delen ruimte. Aan weerszijden van de stolp ligt een prachtige boomgaard! Droomt u van een riante woonstolp met eigen atelier, studio of kantoorruimte, dan is hier uw kans!

**Bel voor een afspraak met uw Regiomakelaar
 George van der Velden**

AGRITEAM NOORD-HOLLAND

Lutkedijk 24c, 1713 KP Obdam •

Telefoon 0226-35 52 05 • E-mail: noordholland@agriteam.nl

• Agrarisch en landelijk o.g. • Onteigeningsbegeleiding
 • Emigratiebegeleiding • Productierechten

www.agriteam.nl

AGRITEAM
 MAKELAARS

TE KOOP

KOLHORN, Kanaalweg 1

Altijd al landelijk willen wonen? Dan is dit uw kans! Op ruim 4.910 m² grond bevindt zich thans een vrijstaande woning (voorhuis) met schuren. De riante schuur direct achter en aan het voorhuis bestaat uit maar liefst vijf vierkanten! Het huis zelf heeft een woonkamer, vier slaapkamers, keuken, douche en toilet. Het object is schitterend gelegen aan het water met vrij uitzicht rondom en toch dichtbij de kern Kolhorn. Er is veel mogelijk met dit object. Informeer u naar de mogelijkheden!

**Bel voor een afspraak met uw Regiomakelaar
 George van der Velden**

AGRITEAM NOORD-HOLLAND

Lutkedijk 24c, 1713 KP Obdam •

Telefoon 0226-35 52 05 • E-mail: noordholland@agriteam.nl

• Agrarisch en landelijk o.g. • Onteigeningsbegeleiding
 • Emigratiebegeleiding • Productierechten

www.agriteam.nl

KIEK 11

De Kiek 11 Wie-weet-waar-stolp.

Dat de stolp van de vorige Kiek (nummer 55, december 2008) met voorhuis in de polder Koegrass staat (of stond) was al vermeld. Maar de tekst en de foto van deze Kiek met zijn aangepaste, Friese kop-hals-romp verschijning blijkt bij onze lezers niet bekend

en bracht niemand tot een reactie. Mocht er nog in tweede instantie nog ergens een lampje gaan branden laat het ons dan weten.

KIEK 9

Kiek 9 in Nieuwsbrief 53, bracht een flink aantal Venhuizenaren in beroering. Want na de vorige vier reacties kwam er nog een van Albert en Gerda de Smeth. Zij herkenden de foto meteen want uit het zijkamerraam van hun stolp kijken ze naar de brugleuning die na het verdwijnen van de stolp nog aanwezig is. 'Op het laatste buurtfeestje hebben we het artikel meegenomen en Jan Snoek (71), een van onze burens die hier altijd heeft gewoond, herkende het direct: 'dat is de plek waar ons huis nu staat' en hij begon enthousiast te vertellen over de avonturen in de in zijn jongensjaren al vervallen stolp.' Na de sloop in de late jaren 40 van de vorige eeuw is er op deze plaats een bungalow verzezen. 'Van Jan kregen we nog een prachtige oude foto waar het verval duidelijk op te zien is. Ook heb ik

nog foto's gevonden in de boekjes van Peter Ruitenbergh en in het grote boerderijenboek van Brandts Buys.' Op een van de foto's passeert slager Maarten Pieter Buisshand met zijn hondenkar de boerderij.

Er is wegens plaatsgebrek geen nieuwe Kiek in dit nummer.

De Kiek 9, de stolp in Venhuizen (met hondenkar).

BOER&JONGENS

In deze rubriek grasduinen we in het rijk gevulde foto-archief van de bekende Noord-Holland fotograaf Wijnand Jongens. Hij legde het boerenleven vast in vele kenmerkende aspecten: de stolp en omgeving maar ook interieurs, gebruiksvoorwerpen en gereedschappen. Dit jaar met het thema 'dikwijls verdwenen houten details op het stolp-erf'.

In droogmakerij de Beemster (anno 1612) zijn op heden nog houten *boombeschermers* rond hoogstam vruchtbomen te zien. Op het sobere erf van hoeve 't Woud', Wormerweg 2, staat een fraaie 19^e eeuwse stolpboerderij van het Noord-Hollandse type met staart. Van bovenaf de Beemster Westdijk zijn aldaar enkele *boombeschermers* in originele uitvoering te aanschouwen. Ter bescherming van de schors op de stam vooral tegen raggende en knagende schapen en paarden. Tegenwoordig komen bovendien pony's en alles verslindende schilgrage geiten en bokken veelvuldig voor. Vanwege conservering werden deze houten gespijkerde kokers eens per jaar met een bokkepoot in de carbolineum gezet. Destijds in gebruik op Noord-Hollandse boerenerven beplant met hoogstam noten- en fruitbomen, die tevens als erf beschutting diene. In de

bekende *stolpenbijbel* van Loek Brandts Buys, 1^e uitgave 1974 (pag. 384), is een constructietekening op schaal te vinden, makkelijk te maken door *knuxselaars* en liefhebbers.

Deze eenvoudige maaksels werden talrijk aangetroffen op stolp-boerenerven in West-Friesland, soms ook in de droogmakerijen uit de 17^e eeuw.

STOLPEN IN HET NIEUWS

UIT HET NOORDHOLLANDS DAGBLAD, VERZAMELD DOOR ED DEKKER, JOURNALIST.

De economische neergang treft ook een nieuwbouwproject in **Zuidscherm**. De verkoop van de 26 woningen hapert. Ook de huizen in de beeldbepalende nieuwe stolp in het hart van het wijkje zijn nog niet verkocht.

De gemeente staat het verdwijnen van een stolp in **Alkmaar** toe. De boerderij is een bouwval geworden. Door sloop ontstaat ruimte voor uitbreiding van een kantoorgebouw.

Als woon- en werkruimte is zijn stolp in **Sint Maartensbrug** een onuitputtelijke bron van inspiratie voor kunstenaar Roel Brakenhoff. Zijn jongste expositie 'Verkenningen' heeft als onderwerp de Westfriese Omringdijk.

Te koop in **Callantsoog**: een beeldentuin met galerie in een geheel gerestaureerde stolp. Befamd kunstenaar Margriet Mourik-Zijlstra verhuist. In Frankrijk wil zij zich volledig wijden aan haar passie beeldhouwen.

Een nieuw kinderdagverblijf in **Zwaag** - onderdak voor tachtig kinderen - gaat Villa Boerderij heten. De naam herinnert aan een stolp op deze plek. Het oude vierkant wordt opgenomen in de nieuwbouw.

Aan het vermaarde jazz- en scharrelpodium in de stolp te **Den Oever** is niets veranderd. Wel aan de centrale muzikant, Max Teeuwisse. Als tachtiger speelt hij niet meer. De tastbare herinneringen blijven.

Stampe bij de Alkmaarse rechtbank om een stolp in **Den Helder**. Omwonenden keren zich tegen een plan tot het verbouwen van een boerderij uit 1926 tot halfgesloten dependance van een rijksjeugdinrichting.

Een stolp in **Hippolytushoef** wordt herbouwd. Het plan voorziet tevens in de bouw van een losstaand woonhuis. Het project leidde in de gemeenteraad tot enige discussie.

De voorgevel van een boerderij in **Wormerland** heeft een opmerkelijke voorgeschiedenis. De stenen behoorden eerder tot de toren van de Hervormde Kerk in Westzaan. De toren was in 1843 ingestort. Dat was een drama. Acht personen vonden de dood, onder wie vijf kinderen.

Gered van zolders en de schroothoop. Te bewonderen in museum Allerhande, in een stolp te **Hippolytushoef**. Pijpen, tabaksdozen, uitgetikte horloges, antieke rij- en kinderwagens, wetstenen, Allerhande heeft 'alles'.

Wijze woorden. Een oud-brandweercommandant uit **Ursem** waarschuwt kort voor nieuwjaar stolpeigenaren. 'Ga niet weg, blijf alert'. Ooit brandde zijn geboortehuis - een stolp - af tijdens de jaarwisseling.

In vlammen op, een stolp in Heiloo. De boerderij had een jaar eerder de status van gemeentelijk monument gekregen. Tot ongenoegen van de eigenaar. Die wilde de stolp slopen en een nieuwe bouwen.

FOTO: JOOP VAN DIEPEN

Curieuze boerderij in Spierdijk.

STOLPEN CURIOSA

Deze rubriek toont stolpen in een niet-alledaagse vorm. In onze Boerderijen Beeldbank vind je meer dan 5.400 stolpen en een aantal ervan met een opvallende gedaanteverandering (www.boerderijenstichting.nl). ▲

VIERKANT EN MUSEUM

De nog in goede staat verkerende vierkantsconstructie van de te slopen stolp in Obdam, (Dorpsstraat hoek Braken) is over te nemen. De stolp meet 15 x 18 m. Contact via ons secretariaat.

Op bezoek bij Klaas en Rika, in stolp-land-bouwmuseum 'Te hooi en te gras', Burghornerweg 2 in Schagen (bij zwembad De Wiel). Zomerstal, gereedschappen, gebruiksvoorwerpen, foto's. Open van mei t/m sept. op woensdagen en zaterdag (13.30-17.30 uur). ▲

Nieuwsbrief nr. 56 van de Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp', maart 2009.

Secretariaat: Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen, telefoon 072 - 581 68 88 (ma t/m vr 10 - 12.30 uur), e-mail: stolpen@xs4all.nl website: www.boerderijenstichting.nl

Giro 338181 t.g.v. Boerderijenstichting Noord-Holland, Haarlem.

Redactie: Mart Groentjes en Willem Messchaert

Grafische verzorging en advertenties: Carla Buijsman, ipsis b.v., Zwaag (0229 - 27 27 00)

Druk: Meco Offset, Zwaag

Oplage: 2.100 exemplaren

De nieuwsbrief verschijnt 4 maal per jaar.

ISSN 1566-8843

Het bestuur van de Boerderijenstichting Noord-Holland 'Vrienden van de stolp':

Evert Vermeer (voorzitter)
Larixplantsoen 15, 1702 XG Heerhugowaard

Mart Groentjes (secretaris)
Schapenlaan 20, 1862 PW Bergen

Evert Barendrecht (penningmeester)
Jan Greshoffstraat 20, 1822 JC Alkmaar

Willem Messchaert (perscontacten, vierkantdeling) Stierop 1, 1911 NG Uitgeest

Albert Bolt, Rijsenhout
Katja Bossaers, Westbeemster
Joop van Diepen, Oosterblokker
Sander Douma, Schermerhorn
Maarten Koning, De Goorn
Wim Schermerhorn, Grootchermer
Piet Verhoeven, Heerhugowaard
Ana van der Mark, Alkmaar
Anneke Zandt, Twisk

De adviseringscommissie:

Sander Douma, Esther de Winter (boerenerven) en ing. Pieter J. Prett (secretaris).

Advisering

Het is voor leden mogelijk adviezen m.b.t. constructief-technische cq esthetische aspecten en onderwerpen over boerenerven 'op locatie' te verstrekken. Voor een dergelijk advies wordt een bijdrage van € 90,- (all-in) in rekening gebracht.

Verzoeken om advies te richten aan de secretaris van de adviseringscommissie: ing. Pieter J. Prett, Kanaaldijk 142, 1831 BA Koedijk. Telefonisch dagelijks bereikbaar van 10 - 16 uur: 072 - 562 47 05. Voor boerenerven: secretariaat.

Te weten

- Lidmaatschap van de Vrienden van de stolp is € 15,- per jaar (meer mag).
- Geef tijdig eventuele adreswijziging door!